

ПРОУЧВАНЕ НА ДОБРИТЕ ПРАКТИКИ ЗА ИЗПОЛЗВАНЕ И УПРАВЛЕНИЕ НА ВОДНИТЕ РЕСУРСИ

НАРЪЧНИК
TECHNICAL TRAINING BULGARIA

ЗА ПРОЕКТА

Извършено е проучване на добрите практики и традиции в цялостния обхват на използване, управление и мониторинг на водните ресурси, включващо рационално използване на наличните водни ресурси, тяхното опазване и съхранение, модерни технологични решения и традиции за ефикасно използване, консумиране, повторна употреба, рециклиране, незамърсяване, съхранение, минимизиране на загуби и пренос и анализ на свързаната с това национална правна рамка и ефективни методи на работа на регулаторните и мониториращи органи, така също и функцията на обществения граждански контрол.

Изработеният наръчник с добри практики за използване, управление и мониторинг на водните ресурси, насърчава интегрираното устойчиво управление на водите, обхващащ и рационалното използване на селскостопанските води, и служи като инструмент за регионалните и междурегионалните земеделски производители, както и другите заинтересовани страни.

Проектът е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от националните фондове на страните, участващи в Програмата за сътрудничество „Гърция - България 2014-2020“ ИНТЕРРЕГ V-A.

Сдружение Еко Неврокоп, в партньорство с Агенция за развитие Анатолики – Солун (Гърция), Агенция за развитие на Серес Анесер (Гърция), Агенция за икономическо развитие Банско (България) и Агенция за икономическо развитие Високи западни Родопи – Девин (България), изпълнява проект Best Water Use с акроним BEST-U в рамките на договор B2.6f.05 от 02.10.2017 г. Проект „Best water Use“ има за задача да насърчи иновационните технологии с цел подобряване опазването на околната среда и ефикасното използване на водните ресурси, както и опазването на почвите.

ВЪВЕДЕНИЕ

На повечето хора, живеещи в ЕС, вече е осигурен много добър достъп до висококачествена питейна вода, особено в сравнение с други региони на света, благодарение също така на съществуващото вече над 30 години европейско законодателство за питейната вода. Тази политика гарантира, че водата, предназначена за консумация от човека, е безопасна и съхранява здравето на гражданите. Основните стълбове на политиката са:

- ✓ гаранции, че качеството на питейната вода се контролира чрез стандарти, основаващи се на най-новите научни доказателства;
- ✓ осигуряване на ефикасно и ефективно проследяване и оценяване на качеството на питейната вода и налагане на съответните стандарти;
- ✓ предоставяне на адекватна, навременна и подходяща информация на потребителите.

Преразглеждането на Директива 98/83/ЕО за питейната вода беше включено в работната програма на Комисията за 2017 г. като пряко следствие от европейската гражданска инициатива Right2Water. Предложението следва оценката на Директивата за питейната вода по REFIT и се придружава от оценка на въздействието и от препоръките на Световната здравна организация.

България разполага с близо 20 млрд. куб. метра вода. От тях прясната питейна вода е само 1 % и е съсредоточена основно в езерата. Подземните водни ресурси, които съставляват 40% от общия воден ресурс, са много важни, но се наблюдава тревожна тенденция, свързана с изсичането на горите. Спрямо други европейски страни България се отличава с относително значими пресни водни ресурси, както по абсолютен обем, така и на човек от населението. Водните ресурси в България се формират предимно от външен приток и са неравномерно разпределени на територията на страната. Пресните водни ресурси на България са около 14 хил. м³/год. средно на човек, което поставя страната сред първите 10 европейски страни.

Количеството на образуваните отпадъчни и охлаждащи води от икономическите дейности следва равнището на потреблението. Средногодишно около 79% от общо използваните води за икономиката (2000-2013 г.) се отвеждат във водните обекти или обществената канализация. Подобрява се степента на пречистване – през 2005 г. с поне вторични методи са обработени 56% от отведените отпадъчни води във водни обекти, а през 2013 г. - 66%. Обществената канализация в страната е преобладаващо смесена и събира едновременно промишлени, битови и дъждовни води.

Основните цели при употреба на вода в домакинствата се свързват с ежедневните нужди – хигиена, готвене, пиене и почистване на дома, които са задължителни за всички домакинства.

Някои от основните добри практики, които могат да бъдат приложени:

- ✓ намаляване на сметките за вода и канализация с 35% или повече %.
- ✓ използване само на половината от водата, която нормално би използвал човек за душ чрез монтиране на аериращи душови системи.
- ✓ намаляване на сметките за електричество /в случай че използвате електрически бойлер/.
- ✓ премахване на проблема с препълнените септични ями.
- ✓ опазване на околната среда: водата, за разлика от изкопаемите горива, не се изчерпва в природата и чрез разумната ѝ употреба може да се запазят много реки и естествени хабитати на различни видове животни.

При стартиране на програма за преоборудване на жилището, която може да започне от вашия душ, се пести не само вода, но и електричество. Също така при подмяна на следните уреди с по-висок клас, се реализира следния ефект:

- ✓ перална машина (22%), вана (9%), съдомиялна машина (3%), кран (12%), душове (21%), тоалетни казанчета (28%), тоалетни течове (5%).

В България има практика да се използва питейна вода за поливане на дворове и градини, както и в личните животновъдни стопанства. Но:

✓ Можете да подберете растителни видове, които консумират сравнително по-малко вода. Ако има идея за двор с райграс, например, то може да се избере такъв сорт, който е с по-ниски изисквания към напояване;

✓ Можете да събирате дъждовна вода в контейнери и тя да се използва за напояване; Дъждовната вода е „мека“ – т.е. полудестилирана, макар че това ѝ качество изчезва, докато се търкаля по покрива. Тя е идеална за поливане, така както и всеки дъжд. Системата за събиране на дъждовна вода е едно много полезно съоръжение за двора.

✓ Освен в ежедневните домакински дейности, неизчерпаемият природен ресурс намира приложение и в промишлеността. Употребата на дъждовна вода като ресурс в промишлеността е икономично ефективно решение, което може значително да намали производствените разходи.

✓ Можете да събирате „сапунена вода“ /вода от вани, душове, мивки и перални машини/, наречена още „сива вода“ и да я използвате и нея за напояване, за миене на превозни средства и машини или за тоалетното казанче; системата включва резервоар, филтри, тръби; изчислено е, че една икономия от около 30% е напълно възможна.

✓ Най-безопасният начин да се оползотвори сивата вода е да я внесем директно в биологично активния горен почвен слой, където почвените бактерии могат бързо да я обработят, произвеждайки достъпни за растенията хранителни вещества. Този начин за биологично пречистване на водата е много по-ефективен, отколкото всяко друго инженерно третиране, като по този начин се съхранява и се гарантира качеството на подземните и повърхностни води. Един квадратен метър почва като цяло може да поеме половин галон сива вода всяка седмица. Така че, ако имате градинска площ с големина 10м², можете да рециклирате до 50 галона сива вода всяка седмица.

- ✓ Използвайте водата от мивката за промиване на тоалетните отпадъци: в развитите страни всеки човек използва близо 13 000 литра вода годишно, само при пускане на водата в тоалетната!
- ✓ Можете да изкопаете кладенец за набавяне нуждите от вода, без да се разхищава питейната вода.
- ✓ Можете да повишите ефективността от поливането, ако използвате ранните сутрешни часове или поливате вечер, когато изпаряването е по-малко.
- ✓ Можете да увеличите способността на почвата в двора ви да задържа вода чрез добавяне на органични съставки – например компост.

По водни ресурси сред Балканските държави, България се нарежда на последно място. Средното потребление на вода на човек дневно възлиза на около 140л., основно за битови нужди.

Опазването на водните ресурси може да Ви помогне да спестите пари и със сигурност може да помогне за спасяването на околната среда. В допълнение към простото правило да се изразходва по-малко вода в бита, има няколко начина за използване на една и съща вода за различни цели у дома.

Промишлеността, начинът на живот и личните потребности на нарастващото население също се конкурират с природата за използването на чиста вода.

✓ Да започнем с ефективно напояване

В Гърция, Италия, Португалия, Кипър, Испания и Южна Франция, сухият или полусухият климат налагат използването на напояване. Понастоящем в тези области близо 80 % от използваните в селското стопанство водни ресурси се изразходват за напояване.

✓ Промяна в начина на работа

В Крит например са постигнати икономии на вода от 9—10 % посредством използването на консултантски услуги в областта на напояването.

Консултантските служби информират селскостопанските производители по телефона кога и как да напояват културите въз основа на ежедневни оценки на условията, оказващи влияние върху културите.

✓ Използване на отпадъчни води в селското стопанство

Чрез използване на отпадъчни води в селското стопанство могат да се осигури наличието на повече пресноводни ресурси за други нужди, включително за природата и домакинствата. Ако качеството на регенерираната вода се управлява по подходящ начин, пречистената отпадъчна вода може да осигури ефективна алтернатива за задоволяване на нуждите от вода на селското стопанство.

Пречистването на промишлените отпадни води може да бъде в близост до мястото на тяхното използване, което улеснява връщането на извлечените ценни вещества обратно в производствения процес, както и използването на пречистената вода в рамките на предприятието.

✓ Избор на правилни политики

Рамковата директива на ЕС за водите (РДВ) е допринесла за насърчаване на промени в земеделските практики, с помощта на които могат да се подобрят както количеството, така и качеството на водите в Европа. Планът за опазване на водните ресурси на Европа, който ще бъде публикуван от Комисията до края на тази година, ще бъде съсредоточен върху възможностите за повишаване на ефективността на водните ресурси и върху съответните варианти на политиката. Управлението на водите в селското стопанство със сигурност ще извлече ползи от по-силния акцент на Общата селскостопанска политика върху ефективността на ресурсите и екосистемните услуги.

По-ефективното използване на водата в селското стопанство е само една от стъпките, които трябва да предприемем, за да намалим оказваното от нас въздействие върху околната среда. Без тази стъпка не можем да постигнем икономика с ефективно използване на ресурсите или да изградим устойчиво бъдеще.

Всеизвестно е какви количества вода се използват при различните производствени процеси. Като пример можем да дадем: производството на един тон чугун, за който се използват 100 куб. м. вода, за един тон захар -15 куб. м. вода, за един тон синтетични влакна - 500 куб. м. вода. По този начин човечеството, от една страна, непрекъснато увеличава нуждите си от вода, а от друга - тази вода поради замърсяването си вече е негодна за употреба и крие сериозна опасност за флората и фауната на водните басейни и за човека.

Тежки метали и детергенти

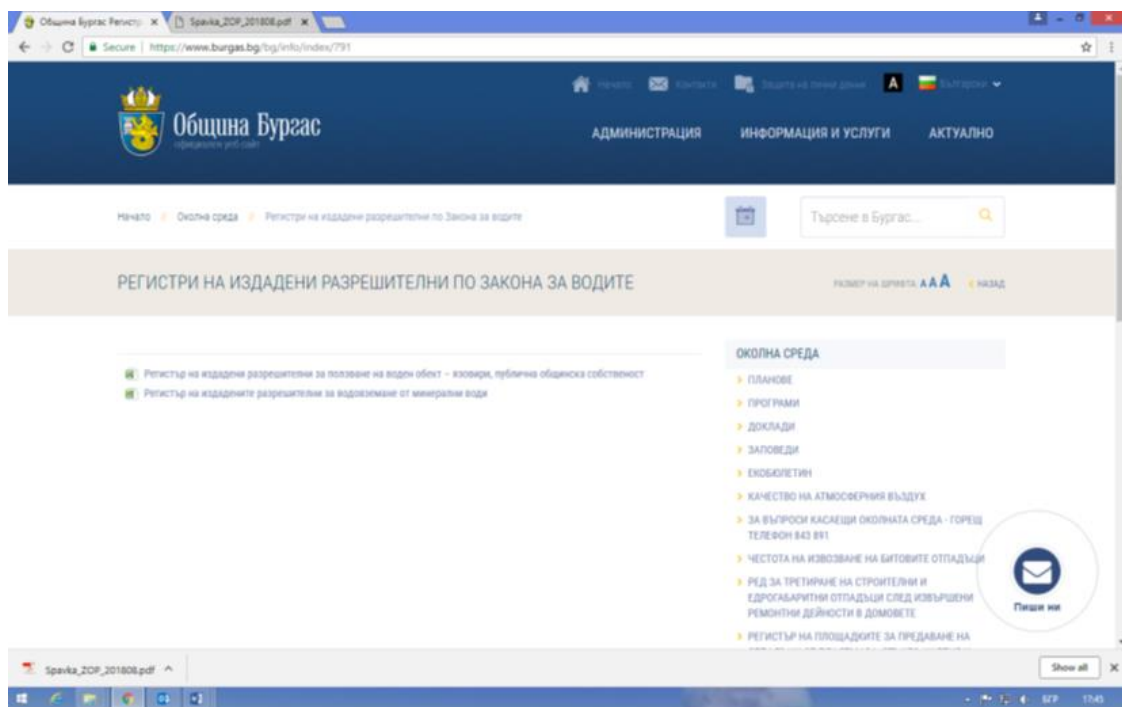
Замърсяването на водите се дължи и на детергентите. През последните 30-40 години те представляват повече от 2/3 от търсените миещи вещества. При получаване на хлор от синтезата на детергентите на нефт и на редица други продукти се използва или освобождава живак, който се отнася във водоприемниците и се утаява на дъното им. Там под действието на някои бактерии живака се превръща в разтворими живачни съединения, които по хранителната верига достигат до рибите и ги отравят. Вредата от детергентите е голяма защото те преминават през пречиствателните съоръжения без изменение. Молекулите им не се поддават на въздействието на ензимите. Детергентите съдържат и фосфати, затова когато попаднат във водоприемниците, те стимулират растежа на водораслите. След загиването на водораслите водните екосистеми се пресищат от органични вещества, които затлачват водните басейни и техния кислороден баланс се нарушава.

Добри общински практики

Представена е добра общинска практика за водене на публичен регистър на разрешителните, издадени по Закона за водите.

Линк към Публичен регистър на община Бургас
<https://www.burgas.bg/bg/info/index/791>

Практика от община Пловдив: От общинския бюджет финансира почистването на р. Марица – 10 км през 2018 г. Използва работна ръка от повременината заетост;

През 2016 година Рибарско сдружение „Балканка – 2009“ проведе широка обществена кампания за подобряване на информираността и разбирането на закона сред различни групи от Добринище, Дупница, Кресна, Сандански, Гоце Делчев и с. Брезница и потърси тяхното мнение, както и да инициира интерес за опазване на реките в района на Благоевград. Тя целеше да разпространи информация за промените в Закона за водите сред заинтересовани лица от гражданското общество и местната власт и възможностите за обособяване на специални зони за защита. На проведените по места срещи бяха представени настъпилите законови промени, както и препоръки на експерти за защитни режими на зоните за отдих и водни спортове покрай реките, както и събрани обществени предложения за такива зони. В резултат е създаден обществен граждански регистър на ценни речни участъци за 21 реки в Благоевградска и Кюстендилска области.

Друг пример е проект, реализиран в с. Баня, Разложко. Разлог служи като пример за най-добра практика за това как един град може да използва структурните фондове на ЕС за опазване на околната среда и подобряване на качеството на живот, като в същото време насърчава туризма и нововъзникващите сектори. Един проект, който илюстрира това, е съфинансиран от ЕФРР „Изпълнение на дребномащабни мерки за превенция на наводненията в село Баня, община Разлог“. Проектът е реализиран за период от 15 месеца в с. Баня. Над 500 000,00 EUR са инвестирани в мерки за предотвратяване на наводнения и аквадукти по протежението на реката. Преди изпълнението на този проект силните валежи водеха до наводнения в селото, които унищожаваша имуществото, застрашаваха живота на жителите му, както и природните красоти. Благодарение на този проект жителите, екосистемите и имуществото в селото за защитени от природни заплахи.

Управлението на водите в Република България се осъществява на национално и басейново ниво съгласно чл. 148 от Закона за водите. Районите на речните басейни се определят от естественото разположение на вододелите между водосборните области на една или няколко основни реки на територията на Република България.

На национално ниво, политиката по управление на водите се осъществява от Министерството, подпомагано от Дирекция „Управление на водите“, а на басейново ниво – от 4 Басейнови дирекции, като 16 Регионални инспекции по околната среда и водите осъществяват мониторинг и контрол върху отпадъчните водите в границите на съответния им териториален обхват.

Управлението на водите се осъществява в съответствие със законодателството на Европейската общност и националното законодателство – Закон за опазване на околната среда, Закон за водите, наредби, националните стратегически и планови документи – Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор, Планове за управление на речните басейни, Планове за управление на риска от наводнения, Морска стратегия, национални програми в областта на опазването и устойчивото развитие на водите.

Управлението на водите на национално ниво се осъществява от Министерски съвет и Министъра на околната среда и водите. Народното събрание приема Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор, с която се определят основните цели, етапи, средства и методи за развитие на водния сектор.

Интегрираният подход за управление на водите в България е изграден на базата на три законодателни рамки – международното, европейското и българското законодателство.

✓ Международно законодателство:

Международното законодателство включва всички международни конвенции и съглашения в областта на пресните води, които България официално е подписала и ратифицирала. Пряко или косвено с пресните води са свързани три международни документа: Дунавска конвенция, Хелзинска конвенция, Рамсарска конвенция за влажните зони и в някои аспекти Черноморска конвенция – чл. 7 и Протокол за опазване на черноморската среда от замърсяване от наземно-базирани източници.

✓ Европейско законодателство:

Основните нормативни документи са Европейските директиви. Най-голямо значение за управление на водите има Рамковата директива за води 2000/60/ЕС, която обхваща всички останали водни директиви. Рамковата директива за води е най-важният документ за управление на води в Европа.

✓ Директива за качеството на водите за къпане (76/160/ЕЕС)

✓ Директива за качеството на питейната вода (80/778/ЕЕС) и нейната преработка (98/83/ЕС)

✓ Директива за пречистване на градски отпадъчни води (91/271/ЕЕС)

Управлението на водите в България е регламентирано в Глава десета на Закона за водите. Основните принципи на управление според закона са следните:

✓ Определяне на речния басейн като основна единица за съвместно управление на повърхностни и подземни води по количество и качество за постигане на устойчиво водоползване и опазване на водите и водните екосистеми.

✓ Спазване на принципа на солидарността и обществения интерес чрез осигуряване на сътрудничество на всички нива на управление: държавна администрация, общинска администрация, водоползватели и екологични организации.

✓ Прилагане на принципа “замърсителят плаща”.

Изготвени са следните закони и подзаконови нормативни актове, в т.ч. изменения и допълнения:

✓ Закон за водите (доп., бр. 26 от 21.03.2014 г., изм. и доп., бр. 49 от 13.06.2014 г., изм., бр. 53 от 27.06.2014 г., бр. 98 от 28.11.2014 г., в сила от 28.11.2014 г.)

✓ Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите (посл.изм. и доп., бр. 60 от 22.07.2014 г., в сила от 22.07.2014 г.)

✓ Наредба № Н-4 от 14.09.2012 г. за характеризиране на повърхностните води (посл.изм. и доп., бр. 79 от 23.09.2014 г., в сила от 23.09.2014 г.)

Неправителствен сектор и гражданско общество

Началото на демократичните промени в България бе свързано с проблемите, провокирани от екологичното състояние на страната - чернобилското информационно затъмнение, отровния въздух в Русе, на замърсените почви от оловно-цинковия комбинат и др.

С началото на промените през 1989 г. в страната ни се утвърди правото на гражданите да създават свои организации и да ги управляват. В резултат на този процес на преход и промяна днес у нас съществуват и развиват своята дейност хиляди неправителствени организации.

В действащото българско законодателство няма единен нормативен документ, който да регламентира механизмите за участие на НПО в процеса на вземане на решения на национално и местно ниво, процедурите за създаване на партньорство между държавата и неправителствените организации, както и формите на взаимодействие между тях. Съгласно действащото законодателство НПО не са част от държавните структури. Те са юридически и организационно независими от държавата и институциите ѝ, както и от други обществени сектори. Гарантираната от закона независимост им дава възможност да натрупат разнообразен опит в различни области от обществения и икономически живот, което е предпоставка за устойчивото им развитие.

Повечето неправителствени организации са работили и продължават да работят почти изцяло с финансиране от външни донори и благодарение на този факт те имат добра проектна култура и изградена мрежа от контакти в страната и чужбина. Факт е обаче, че тези умения и потенциал не се използват пълноценно в обществения живот на страната ни. Установено е, че неправителствените организации от местен мащаб са nerядко прекалено малки и неустойчиви, за да бъдат приемани от администрацията като равностойни партньори. Успешното разрешаване на този конфликт чрез активизиране на сътрудничеството между институциите и неправителствените организации би демонстрирал зрялост и компетентност и в двете страни.

БЛАГОДАРЯ
ЗА ВАШЕТО
ВНИМАНИЕ!